

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Nørresundbys 5-stjernede Skanse. Af Per Thomsen og Jørgen Aarlo Jensen.

Skansens beliggenhed med sine 51 meter høje Sundby Bjerg som byens højeste punkt er et oplagt sted for militær strategisk betydning, idet man kunne se mile vidt omkring i landskabet.

Kong Christian den IV.

Albrecht von Wallenstein.

Lennart Torstenson.

Carl Gustaf Wrangel.

Wilhelm Friedrich Ludwig.

Mindesten for Lars Dyrskjød i Skanseanlægget.
Foto: Jørgen Aarlo Jensen.

Fra 1627 og frem til 1940 har disse 6 personligheder været med til historieskrivning for Skansen i Nørresundby. I 1940-1945 besatte tyskerne Skanseområdet. I det følgende er deres handlinger kort beskrevet, og nok til at få et indtryk af deres formål med de militære manøvrer på Skansen.

Som følge af Kong Christian den IV's fejlslagne forsøg på at blande sig i 30-årskrigen (han intervenserer sig som tysk hertug i krigen), rykker de kejserlige tyske lejetropper op gennem Jylland, og i oktober 1627 kommer de til Aalborg. Disse lejetropper blev anført af den tyske fyrste (ophøjet i 1624) og hertug af Friedland (ophøjet i 1625), general og feltmarskal Albrecht von Wallenstein. Han skabte i 1626 en kejserlig hær på 70.000 mand.

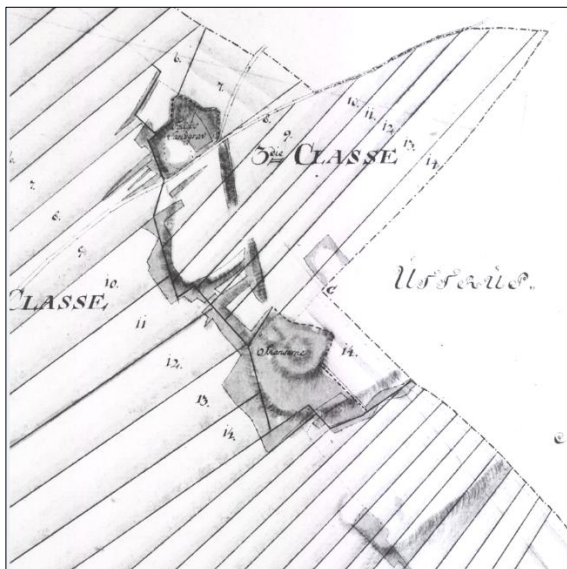
I forbindelse med 30-årskrigen drog han op gennem Jylland og udplyndrede, hvor han kom frem, og kaldte det for "krigsskat".

Albert von Wallenstein byggede den 5-stjernede Skanse i Nørresundby i den 14. oktober 1627-1628.

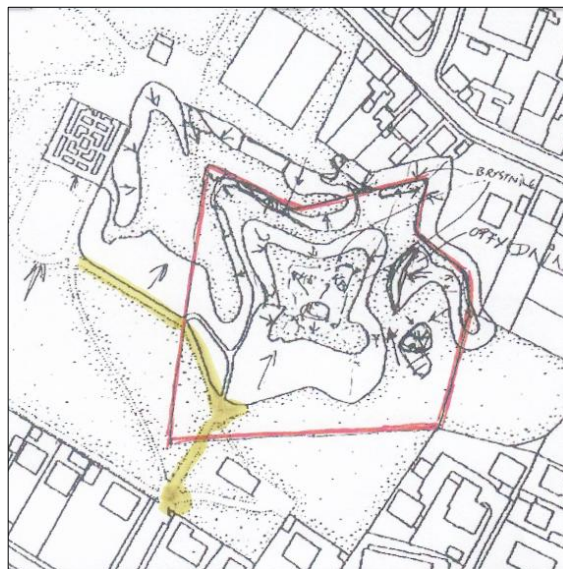

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Skansen i Nørresundby, 5-stjernet. Ukendt år.

Skansen i Nørresundby, 5-stjernet. Ukendt år.

Skansebyggeriet blev i 1627 ledet af oberstløjtnant von Hatzfeld. Der blev hentet ”mange færgelad sten” fra Skansen i Hals og fra omegnens skove huggedes der hensynsløst tømmer til Skansen. Sundby blev helt omgivet af fæstningsværker. Kirtegården omdannedes til en del af værkerne og kom til at beherske vestre indkørsel til byen. En skanse blev anlagt ved færgebroen til beherskelse af denne, og i byens sydøstlige hjørne blev opført en tredje skanse, ”Skansen ved det røde hus”, beherskede østre indkørsel, og den store Skanse blev anlagt på det nuværende Skansebakken, dengang Sundby Bjerg. Tropperne forskansede sig i 1628. Men året efter, den 12. maj 1629, sluttedes der fred i Lübeck. Skansen kom således ikke i brug som forsvarsværk. Men i 1644 gik den svenske hærfører Lennart Torstenson (1603-1651) op gennem Jylland under ledelse af oberst Helmuth Wrangel uden forudgående krigserklæring. I Nørresundby samlede de vendsysselske bønder sig under ledelse af den 84årige Lars Dyrskjødt i Aagaard (1560-1644). De svenske tropper havde nemt ved at komme over fjorden den 17. januar 1644, da den var frosset til. De vendsysselske bønder havde samlet sig på befæstningen Skansen. Angrebet var voldsomt, hvilket fik bønderne til at flygte i panik. Det menes at omkring 400 bønder faldt med deres leder, Lars Dyrskjødt. Skansen benyttedes igen i 1657-1658 under svenskekrigen, og senere i 1864 i krigen mod Prøjsen.

Sidste gang Skansen blev benyttet som befæstet område, var under anden Verdenskrig 1940-1945. Det var det tyske Luftwaffe, som havde op til 700 soldater i Skanseområdet. Der var flere bunkeranlæg, hvoraf den største stadig kan ses delvis, idet den partiel er tildækket med jord.

Kilder: Wikipedia. Aalborg Stiftstidende. Genealogy. Lars Pedersen Dyrskjødt. Lex.dk-Den Store Danske.

Kong Christian den IV.

I starten af 1620'erne forsøgte kongen at drage Danmark ind i det, der senere skulle blive Trediveårskrigen. Gentagne gange afslog rigsrådet dette bl.a. med henvisning til, at den tyske kejser var for mægtig til, at det danske rige havde råd til en sådan krig. Rigsrådet var

desuden betænkeligt ved svenskernes position i sagen og frygtede, at de kunne finde på at angribe Danmark, hvis det kom til at gå landet dårligt i den tyske religionskrig. I marts 1625 valgte kongen at gå uden om rigsrådet; hans stilling som hertug af Holsten var uafhængig af den danske krone og dermed rigsrådet, og i kraft af det blev han den 26. marts valgt til "kredsoborst" (militær øverstkommanderende) for den nedersaksiske kreds. Efter et års

uafgjort kamp sluttede eventyret brat den 17. august 1626, da kongens hær næsten blev udsløjet uden for Lutter am Barenberg. Kongens foretagende endte med fiasko og medførte, at Danmark officielt blev inddraget i Trediveårskrigen, da kejserens tropper under general Wallenstein året efter invaderede og udplyndrede Jylland. Efter at have narret den tyske kejser til at tro, at Danmark var på vej ind i en alliance med Sverige, lykkedes det i maj 1629 ved Lübeck at opnå fred og tilbagegivelse af Jylland til Danmark, samt Slesvig og Holsten til kongen, mod at han ville love aldrig igen at blande sig i tyske anliggender. Kongen fik i den forbindelse én million rigsdaler af rigsrådet for at skrive under på fredsaftalen. Rådet foretrak det frem for at risikere, at kongen førte krigen videre.

Kilde: Wikipedia.

Albrecht von Wallenstein.

Albrecht von Wallenstein (født i 1583, død i 1634) var hertug af Friedland og Mecklenburg og kejserlig general og feltmarskal i Trediveårskrigen, hvor han var leder for den tropestyrke, der i 1627 og 1628 udplyndrede Jylland. Som den første kaldte han det noget andet: krigsskat. Eftersom den kejserlige hær

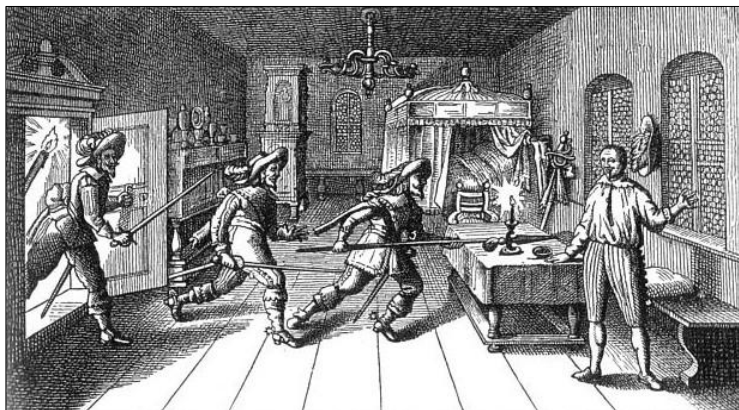
var i fjendeland, gik den straks i gang med at udbygge befæstningen af Nørresundby. Skansen blev således etableret af den kejserlige hær i 1627-1629. Da de tyske tropper trak sig tilbage 8. maj 1629 fortsatte Christian den IV i perioden 1632-38 med at udbygge forsvarsanlægget i skansen. Befæstningen af skansen viste sig imidlertid at være forgæves, idet svenske tropper under de gentagne svenskekrige i 1600-tallet.

Albrecht von Wallenstein blev afskediget for forræderi i 1634 efter fredsforhandlinger med svenskere og saksere og blev kort efter myrdet af en officer, muligvis efter ordre fra kejseren.

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Mordet på Wallenstein. Anonymt kobberstik

Han stammede fra en gammel bøhmisk familie, og navnet stammer fra slottet Waldenstein eller Waldstein i Turnau.

Kilde: Wikipedia.

Lennart Torstenson.

Lennart Torstenson (født 17. august 1603, død i 1651) var svensk general (1632), feltmarskal (1641), greve (1647), rigsråd og generalguvernør i Västergötland, dal, Värmland og Halland. Han blev gift i 1633 med Beata De la Gardie (Johansdotter) (1612-1680). Lennart Torstenson

var en af Gustav 2. Adolfs vigtigste militære rådgivere og reorganiserede det svenske artilleri. Ved sin hurtige og overrumplende krigsførelse anses Lennart Torstenson for at have været en læremester for Karl den 10. Gustav. Som menneske beskrives han i positive vendinger. Han havde ofte problemer med sine lejesoldater, som truede med mytteri på grund af udeblevet sold. Den 5. oktober 1657 indtog Torstenson Sundby uden kamp og forlod byen i 1658 med "krigsbytte" som heste, korn og andre fornødenheder.

Carl Gustaf Wrangel.

Carl Gustaf Wrangel, født 13. december 1613 i den gamle sædegård Skokloster i Uppsala, død 5. juli 1676 på slottet Spyker i svenske Rügen), var en svensk greve, militær, generalmajor 1638, rådmand 1646, feltmarskal 1646, statsholder general i Pommern 1648 samt Reichsmarsk 1664. får bygget Skoklosters slot i Uppland og

Gripenbergs slot i Småland. Ejede også blandt andet Wrangelpaladset i Stockholm. Som 14årig fulgte han sin far til krigen i Preussen og tilbragte derefter at være vendt tilbage til Sverige i 1630. Som 19årig sluttede han sig til de svenske tropper i Tyskland og deltog i slaget ved Lützen i 1632. Efter fredsslutningen i Lübeck den 8. maj 1629 rømmede de kejserlige tropper endelig landet. I 1641 måtte jyderne atter underkaste sig en fremmed besættelsesmagt. Denne gang svenskere. Den svenske general Wrangels ryttere satte over Limfjordsisen i januar 1644 og

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby

Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk

Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

nedkæmpede den danske modstand. Bønderne fra Kjær Herredstrømmede til og fra det øvrige Vendsyssel mødte mange. Nogle var udrustet med kuglebøsser, nogle med spyd eller stager med jernspids, andre med sabler eller korte og lange kårder. Man antager at der har været omkring 700 i den vendsysselske bondehær. Men alle disse bønder kunne intet gøre mod en overmagt, som var udstyret med "moderne" våben og mange heste. Man "slagtede" mange i bondehæren, og de der kunne flygte til byen skjulte sig der. Men svenskerne gjorde det af med de fleste på brutal vis, også bondehærens fører, Lars Dyrskjøt. Man mener der blev dræbt ca. 400 mennesker.

Lars Dyrskjøt havde også deltaget i frihedskampen mod Wallensteins tropper. Han var 84 år, da han blev dræbt af en svensk kugle. En vej lige syd for Skanseanlægget er opkaldt efter den seje bondefører, og så sent som i 1950 blev der afsløret en mindesten i Skanseanlægget.

Under svenskekrigen 1657-1658 forskansede danske tropper sig på Sundby Bjerg. Skanserne her og i Hals blev udbygget, og da alle fartøjer blev sejlet til fjordens nordside, kom svenskerne ikke over fra Aalborg, men måtte den lange omvej ad Aggertangen for at besætte Vendsyssel. Det dygtigt organiserede beredskab lededes af oberstløjtnanterne Niels

Løche og Frederich Ziegler, som dog blev taget til fange, da fjenden langt om længe indtog Skansen. De er begge hædret ved navnene på Niels Lykkes Gade og Zieglersvej i Nørresundby.

Udvalgte steder i Aalborg byfogeds tingbog 1625-1701 angående Skansen: **1629-11-09**, Niels Clausen og vidner om anholdelse og afvæbning i Sundby Skanse. **1629-12-14**, ridefoged til bygningssyn af Sundby Skanse. **1631-03-07**, 10 vidner vedr. krigen, taget sten Hals kirkegård til Sundby Skanse. **1631-05-02**, Skanseforvaltningen bebrejdet andre stjal i Skansen. **1631-10-17**, syns- og vurderingsmænd vedr. "Det røde hus" i Skansen, bygningssyn – 3 bindinger ødelagt m.m. **1631-10-24**, Lensmanden udsteder forbud mod færdsel i Skanserne. **1632-06-11**, Syns- og vurderingsmænd om bygningssten m.m. vurdering i Skansen. **1635-10-26**, Synsmænd ang. Skansen repareret med 6.000 mursten.

Krigen med Preussen 1864.

Wilhelm Friedrich Ludwig, Wilhelm 1.
af Tyskland, Preussisk konge 1861-1871.
Kåret til kejser i 1871.

Men så kom krigen med Preussen i 1864, og Skansen blev igen befæstet med danske soldater. Pontonbroen var under bygning, men for at forhindre de tyske tropper i at komme til Vendsyssel, sejlede man i hast de færdige pontoner til Hals, hvor de blev sænket ned på fjordbunden

skjult for fjenden, som denne gang forblev på Aalborgsiden. Det blev dog kun til nogle få kanonsalver fra de danske forsvarstropper.

Pontonbroen eller Christian den niendes Bro, som den faktisk hed, blev indviet af samme konge 19. september 1865.

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Korte sekvenser fra Den Danske Generalstab vedrørende den dansk-tyske krig 1864:

25. april, 2. kavaleribrigade afgik til Aalborg og omegn for at overføres til Nørresundby. Kommandoen under oberstløjtnant Beck nåede i forbindelse med Østre Streifkorps Aalborg, hvor det nu samlede 6. dragonregiment overførtes til Nørresundby. Begge korps ophævedes.

Om formiddagen fremsendtes et rekognosceringskommando (5. komp. Af 1. reg.) ad Viborgvejen. Det nåede Sønderup, men returnerede ifølge divisionens ordre om eftermiddagen til Aalborg og overskibedes til Nørresundby. Næste dag afgik det til Aggersund til forstærkning af den derværende besætning. Den 27. april, 2. Kavaleribrigade stod i og nord for Nørresundby. I forskellige afsnit, særligt ved Nørresundby og Aggersund toges ufortøvet fat på stillingernes forstærkning. Ved Nørresundby anlagdes talrige placementer for kanoner samt skyttegrave for fodfolk. En baunelinje anlagdes fra Aggersund til divisionskvarteret samt en signallinje mellem Aggersund og Nørresundby og videre mellem denne by og Hals. Den 28. april – 11. maj, af arrieregarden under oberstløjtnant Beck overførtes den 28. april de 4 kanoner til Nørresundby. Oberst Beck trak de 2 eskadroner og den 1. maj hele sin styrke nord for Limfjorden, hvor den disloceredes i og om Nørresundby med et infanteridetachment på øen Egholm. Tyngdepunktet for forsvaret lagdes ved Aggersund og Nørresundby, hvor styrken i dagene indtil 2. maj omgrupperedes. Venstre fløj nord og nordøst for Nørresundby med observation af terrainet mod øst indtil Hals, udgjordes af 2. kavaleribrigade (stabskvarter Sulsted). 9. brigade ankom til Hals i dagene 1-2 maj. Divisionen tilskrev derefter 1. kavaleribrigade, at det – for så vidt ikke Ministeriet måtte give anden befaling – var dens hensigt at koncentrere den større del af sin styrke bag Aggersund for, hvis dette punkt eller Nørresundby skulle blive forceret af fjenden, da at replicere sig på Mors eller Thy. 9. brigade lagdes foreløbigt i egnen øst for Ryå. Det pålagdes brigaden indtil videre at observere den mellemvenstre fløj og centrum liggende kyststrækning samt danne reserve for forsvaret ved Nørresundby eller Aggersund. Den 5. maj hensides Limfjorden bemærkedes danske kavaleripatrouiller og infanteristyrker i nærheden af nogle ved Nørresundby anlagte feltskanser. Atter den 10. maj om morgenen blev skanserne ved Nørresundby beskudt, denne gang af fire øst for Aalborg på Møllebakken opstillede stykker skyts for ved den derved bevirkede alarmering at vinde indblik i forholdene på vor side. Den 19. maj afgik 19. regiments I. til Mors og Thyholm. Den afløste bataillon af 1. regiment returnerede til Nørresundby. Ved våbenhvilens udløb var forsvaret væsentlig koncentreret om Nørresundby; ½ kompagni med 16 dragoner besatte Aalborg. Kystbevogtningen indskrænkedes 1. juli til strækningen fra Hals til Ryå; hovedstyrken lagdes i Nørresundby. Detailopstillingen for Nørresundby var: 1. regiment med stabskvarter i Nørresundby, 4 kompagnier i Nørresundby og nærmeste omegn, 3. ingeniørkompagni i Nørresundby. Den 2. juli lå der i Nørresundby 4 kompagnier. Lille oversigt over de fortifikatoriske (befæstede) arbejder: ved Nørresundby var der udført følgende placementer for kanoner: et med 3 skydeskår på den østlige rand af den nord for Nørresundby beliggende såkaldte Skansebakke. Aalborg og overgangen mellem denne og Nørresundby beherskedes med et placement med 2 skydeskår. Nogle skyttegrave var anlagt på det lave land øst for Nørresundby til beskyddning af de smalleste steder af Limfjorden.

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Den tyske besættelsesmagt 1940-1945.

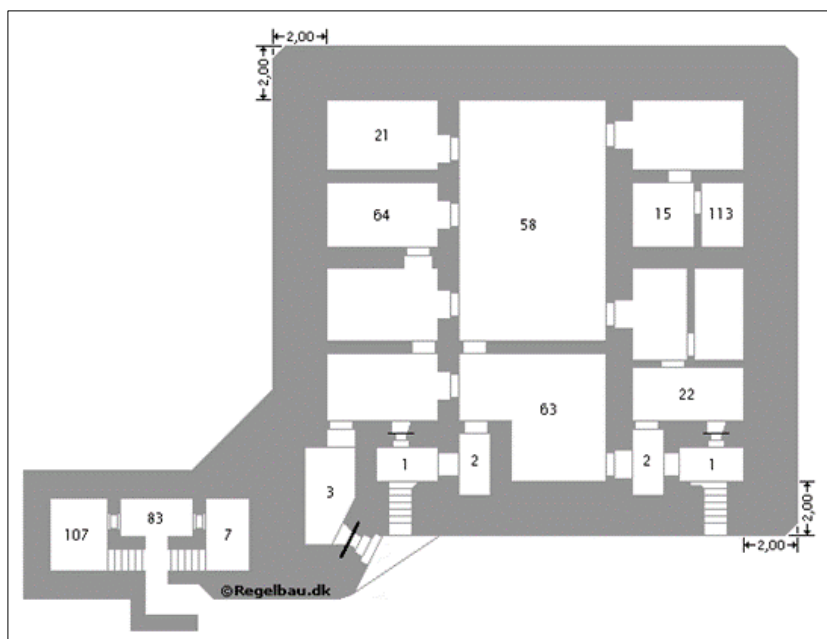

Den 9. april 1940 besatte tyskerne igen Skansen. Denne gang byggede de tre betonbunkere i Skanseanlægget, hvoraf den store bunker i nærheden af den gamle Skanse. Det var det tyske luftvåben med ca. 300 soldater, som havde et strategisk godt sted militært set, idet man havde frit udsyn til alle sider i tilfælde af "fjendtlige" bombefly. Det var en meldecentral til Aalborg Lufthavn om, når der var fjendtlige flyvere i sigte. Man kunne således være parat med luftskyts på lufthavnens område. Der eksisterer desværre ingen fotos af bunkerne, fordi tyskerne proklamerede, at det at fotografere betød dødsstraf.

Da den tyske besættelsesmagt besatte Skanseområdet, gik det også ud over den smukke Skansepavillon. I 1945 efterlod tyskerne nemlig de sørgelige rester af Skansehuset, i en tilstand lige til nedrivning. Stedet hvor Skansehuset lå blev erstattet af en rosenhave.

Bunkere på Skansen i Nørresundby.

Bunker nr. 45800, regelbau L408A. Stützpunkt Gefechtsstand Schanze.

Denne bunkermodel er tilhørende regelbauten programmet. Det er en model som er bygget i styrkeniveau: Ständig (ST). Bunkermodellen blev oprindeligt designet til det tyske luftvåben (Luftwaffe) – Se nærmere beskrivelse af de forskellige betegnelser og typer på Regelbau generelt siden. Denne model er med i anvendelsesgruppen: Kommandobunkere (Gefechtsstände). Det totale antal der er bygget i Danmark af denne model er 3. Bunkere i Regelbauten og bauformen programmerne blev bygget i beton med eller uden jernarmering. Her kan du se, hvor

meget beton der blev brugt til denne model. Forudsat at der ikke blev lavet specielle tilbygninger m.v. blev der brugt 1.685 m³.

Baustärke beskriver hvor kraftig en bunker er bygget, der findes flere niveauer og betegnelser – som du kan læse mere om på siden generelt. Denne model her er bygget som Baustärke B.

Herunder har jeg samlet alt det jeg har registreret om denne model i en lille oversigt. Hvis du kan se at der mangler noget så send mig endelig en mail.

På nogle af modellerne står der et bogstav i parentes, fx (f), dette betyder at den kanonmodel der var i den givne bunker oprindeligt stammede fra Frankrig. Der kan være tale om følgende lande: (ö) Austria, (i) Italy, (j) former Yugoslavia, (t) Czech, Russia, (f) France, (p) Poland, (b) Belgium, (n) Norway, (h) Netherlands, (e) United Kingdom, (d) Denmark, og (g) Greece.

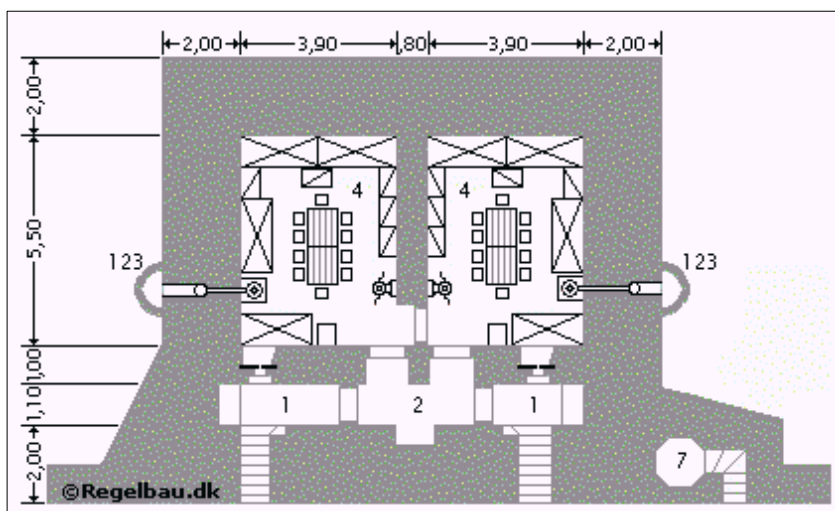

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Herunder er der nogle tilfældigt udvalgte billeder af bunkermodellen, som den ser ud på forskellige lokationer. Billederne kan ses med beskrivelser i galleriet.

Bunker nr. 45802 og 45804 Regelbau 622. Doppelgruppenunterstand für 20 mann.

Denne bunkermodel er tilhørende Regelbauten programmet. Det er en model som er bygget i styrkeniveau: Ständigt (St). Bunkermodellen blev oprindeligt designet til hæren (Heere) – Se nærmere beskrivelse af de forskellige betegnelser og typer på Regelbau generelt siden. Denne model er med i anvendelsesgruppen: Mandskabsbunkere (Unterstände für Mannschaften). Det totale antal der er bygget i Danmark af denne model er 445. På

vestkysten her i Danmark valgte tyskerne at lave en "1. & 2. Stellung" af bestemte bunkere helt ude i første række i klitterne. Denne her model er repræsenteret med i konstruktioner i netop denne 1. Stellung. Hvad enten det er mandskabsbunkere, ildlederbunkere eller andre, så har flere af modellerne plads til at mandskabet kan "bo" i disse mens de var i tjeneste. I andre kan man ikke direkte bo der, men kun være der mens man er i tjeneste, mens man i fx ammunitionsbunkere ikke har mandskabsrum. I denne her model er der plads til 20 mand.

Bunkere i regelbauten og bauformen programmerne blev bygget i beton med eller uden jernarmering. Her kan du se hvor meget beton der blev brugt til denne model. Forudsat at der ikke blev lavet specielle tilbygninger m.v. blev der brugt 629-650 m³. Der skulle fjernes ca. 1.300 m³ jord/materiale når man byggede denne bunkermodel – Det kan svinge lidt afhængig af hvor meget den skulle være over eller under jordens overflade.

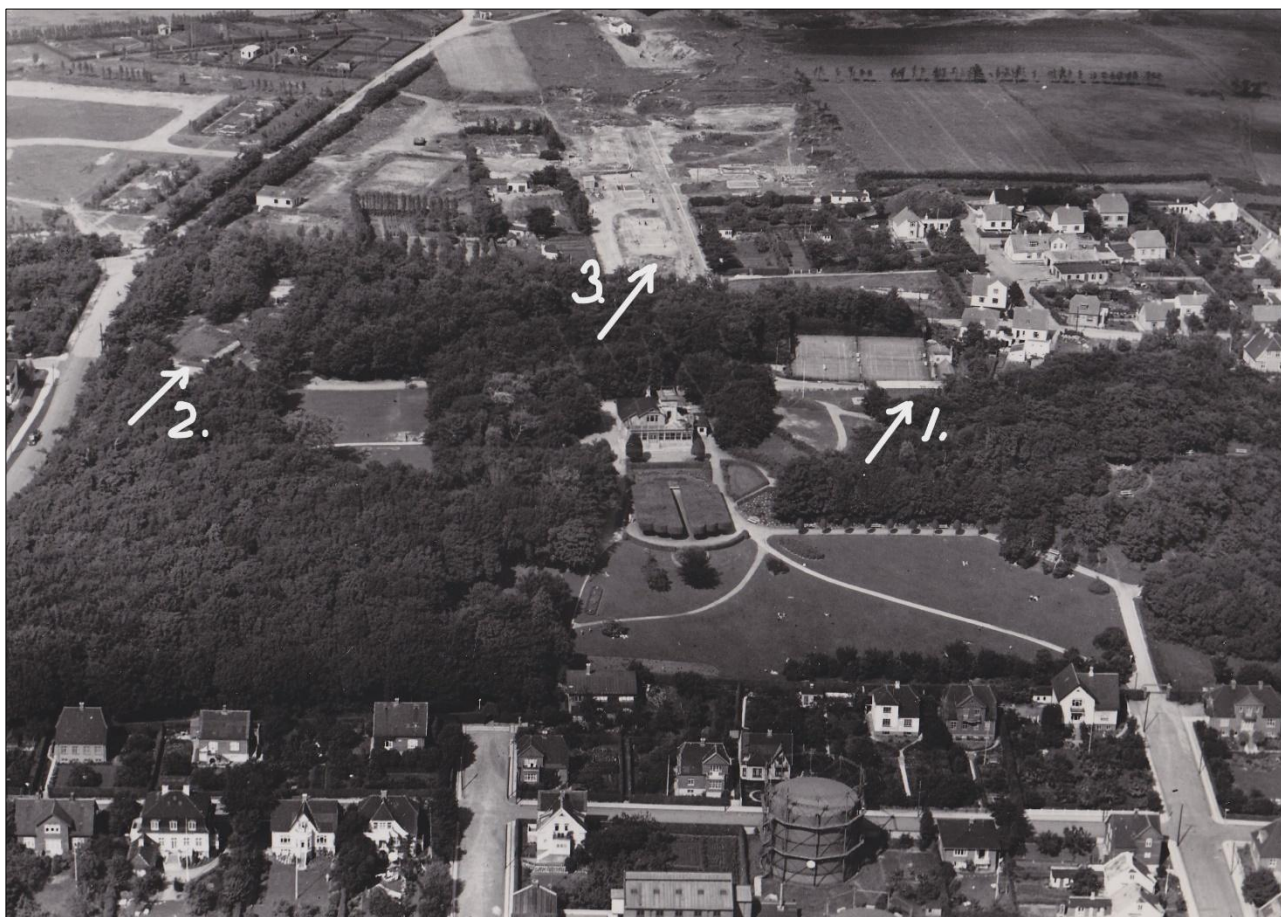
Baustärke beskriver hvor kraftig en bunker er bygget, der findes flere niveauer og betegnelser – som du kan læse mere om på siden generelt. Denne model her er bygget som Baustärke B.

Nørresundby/Sundby–Hvorup Lokalhistoriske Forening

Ane Dams Gade 5, 1., 9400 Nørresundby
Tlf.: 40 32 37 31 – E-mail: post@sundsholmeren.dk
Hjemmeside: www.sundsholmeren.dk

Luftfoto af Skanseanlægget med tre af bunkerne 1945-1946.

Luftfoto af Skanseanlægget 1945-1946, set mod nord. Den store bunker med nr. 1, mandskabsbunkeren med nr. 2 og en mandskabsbunker med nr. 3 på hjørnet mellem Sandagervej og Korsagervej og ud til Nordre Skansevej. Skansehuset (under "3") blev nedrevet i 1947. Fotograf: Ukendt. Kilde: Arkiv.dk